

КЫРГАН-АВАМ ТООЛДАРЫ

Кыргыз-авамдын чогуу алып билбес мен. Ону азыраак да-ла «Хектих калай» дээр турган, Чогуу турту Адаар-Теп, Бора-Булак, Шапчылар дээр чүе. 70-80 харыт апарганда, оу «Кыргыз калай» дикти берген. Мыда баа-ла чыдаган бар. Кыргыз ашакка барган, үр чылаа аңа шымчы, ак өлүгү, азыраак малдыг, ажы-тодуг чурттан келген, ол шол атка чедингени чугаа жок.

Кыргыз-авам «Шейбек ирей», баа-ла шол азы-дыр. Кыргыз-авам биле 60 чыл калып турган, 80 харлап турган, «Кыргыз-дустан» соонда, кыргыз-авам уруг-дарымын ачы-тодун азыраак, аравыска ажык, солун чапкан чапкан, үр-ле чурттап, 104 харыт турган, Таңды районун Элгеске мөчөз.

Бо хире узун назылыг болганда, оң көрбөн чүе, көдүрбөн хөлөк чок болбайт аа. Мыка-ла солугу, тоол-чугу чугаалары дыйнаан мен, утпаанарымын силерге дагычылп көрөй.

САНЫГ-ХАЯ

Вистичи черде Саныг-Хая деп чараш, чурумалдыг даг бар. Ону чүе ыңгар аады-нын кыргыз-авам мынчаар тайбырлап чүе: «Эйир-эң-не эрес, дидик, күштү күш. Күштү хаяны — эйир.

Ол уялыкта, оолдарыга кончугу ынак. Оң уяма ка-ааде арыг, курга болур. Оолдары чуртадан күш бооп чакып кзөргө-ле, уяан ушкон ырмак дүжөр кыл-дыр «ичедеди, пакаладын» өөредип аар. Эйригетеш-

терниг салган «саны» хал-дарже чапташ, кургап чиде бээр. Эйир төрүүр ол халдары «Саныг-Хая» дзени ол дээр чүе.

КОДУР-ӨШКҮ

Бир-ле байныг аалыкта кодуру өшкү бар аларган. Эске малга оң кодуру чыпшымазын дээр, ол өш-күгү эң-не бедик халдар-дыг дага алпартып каапкан.

Хөкүгү өшкү чай, кыш чок чыдар менги харлап чыгаш, чериниң оң-сигени-биле эменип, чеменип чораш, эр анай төрүп алган. Чыл эртенде, ооларын хөгүг, чоргаары аажок аларган. Каш чыт эртенде, ооларын саны көүздөн. Те, чума деп черлик өшкүлөр чагыш кодуру өшкүлөр ыңгар өс-кен чүе-дир, а ол дагы

оон бээр-ле «Кодур-Өшкү» дээр аларган деп кыргыз-авам тоолдар берген.

ХААРЖАК

Хендергеде Ак-Тал суу-рун бир километр четтес чогууга «Хааржак» деп даг бар. Шаанда ол чоокка бай кылат турмушчу, чоңу бай-тып, дарлап, аар өлүгү-үлүгү-биле хооралдып чо-раан. Чон алаа узур деки-сел кылар деп барган. Корткан кылат аал-байны, ажы-тодун катгаш, алды-менгүнүн хааржакка суккан, колдунтапкан, ол дагы дзенипкен. Ол дагы орту-зунга үнүп бар чыдырда, ууус көрүп кааш, сүргөш чыгыпкан. Кылат даг кы-рынга бир көзүлгөш, черже-даа киргени билдирмес, дээрже-даа үнгени билдин. мес сура барган. Ары-алба-ты дагың арты-иштин ди-

деп, ары-башыг салып ту-руп дилзеп, чүңү-даа тыл-паан.

Оода хааржак тылар дээр калбак даш алаа, кара үг-р-даа арттырбаанар. Кижж бурзу-ле «Хааржакты» мен-не тыпкан болумза» деп боода аларган. Ол дагы оон бээр «Хааржак» дээр, а ол черинг чурттакчылары-мадан хараан кадары-даа, малга, келген аалчы-даа, оран-чурт эрпик-кескен турисчи-даа ол бо талзынча көрүлүп, бизи хааржак-ты бо-ла сактырлар.

КУЙЛУТ-ДАГ

Хендергеде дедир аастыг куй ырактан-ла карара берген көстүп турар. Шаанда куйну Соржу. Баш-кы деп лама кылдыртып алгаш, алаа ном-суудурун аягып, чонга бараан болуп, чурттап орган.

Алаа хериктиг алап-сурап четкен кижж бурзу, бир конул ажыг суг, оода ыш чүктөп алган, ынаар үнч чораш, Башкыны аржак аалдыга алпарыкан кижж-лер ону холга кодуруп ал-гаш, ол кадарын бадар турган. Дагың ады «Куй-лут-Даг» бооп артып калган, оон баары биле эртен-дүш-кен чон олчө көрүмейн барбас деп, кыргыз-авам тоокуур чүе.

ИЕ ЧҮРЭЭ

Үш оолдот боше чурттап чораш. Оолдарын өстүрүп, бут кырынга тургузар дээр, ол уйгу-дүш-даа бодавас турган. Ийи улуг огу аажы-ишчи, аавының бау-туу дуулаканчылары бооп өзүп келген, а хеймер огу чалга, чаксыт, чүгү кузай-чалга, чаксыт, чүгү кузай-метелээр, тен-даа эр бооп-тур. Ыңгалда-даа ала ол олутуна кымдан-даа артык ынак.

Бир-ле катал ол аавын өттеп, өлүрүп хаар мен деп кыжантагың кожалары дик-

нап кааш, четкиден келген «Ундур, домей-ле өлүрүп хаар мен!» — деп, ол калча-лыг алтырган. Кым-даа үн-мөн. Чон алаа бүзүрөзөн. Оол аавын ойтур окташ, хөрон чара кесикеш, өрү-шүрүп, ханы төктүп турган иезиниң чүрзөн ушта соп келген. Шүтү улуус оон «маадырлыг чоруту» көрүз-дээр, тура халып ораш, күстүктүр кзеп дүшкөн. Ханың чүрөк доуракта шимчеп чыккан. «Ой, огулду, тура халы! Аарышкылыг болду бе?» деп, чүрөк оокту чугаалаан, ыңгалда-даа алаа турган шүтү улуус ону даш-наан.

Аваларын кампаар кзэргеп, хүндүлөп чоруар. Оон ажы-талыгы ынакшылы-ны күштүү кымаар чок. Ол ынакшылыг эгези, тен-чүгү-даа турбас, тену дзени ие кижж кымыл талыч хараанамас — дээр, кырг-тан-авам тоолун дооарга үр-ле аыт чок олурар бис.

РАИС ЧУДАК

Чут-даа анык оол. Боу төг-лүг, баштан, чүе чугаалап турда, чечен-мерген чөк чүе-зи мырыл кайтамчы бол-ган. Кошерт хейнү ырыз-биле эгези. Чыгыс аай каас, чараш тонарлыг, чан-гыс үе-чеге оолдар, кыстар аажыг чараш ыражы бээр-ге, магалын чүе деңээр боор. Көрүкчүлөр магадп, таалап көрүп олурганар.

Адактын соолдун чаракы оол үнүп келген. «Бай-Тайга» деп тыла улусту ырызны ар-тыст...» деп чугаалап калчын, ол-бо бажын суйбап, эззиз бодалып тур: «Ырлар ая-тист! — атышын уткандыр мен. Чеге сактап чаалам. Ыңгалда-даа артык чалаар-дыр — деп чугаалаш, алы-жын чакып калган.

Көрүкчүлөр каттыржып, көгөдө, алыш чактап турган. Өскүс ашак чондаа калкык боу мапаа баа калчок кат-тырп орда, сенага көк то-ну, кара шылаалыг, ак сал-дыг ашак кижж оожум кы-лаштып үнүп келгенин көргөш, танып кааш, акыны аазды-нап, Ылпал-ла, канчаар-даа көөргө, бертөн оон өңгө зап-чораз ашак-тыр деп чүеи бұдуу болуп, элденшип кал-бопкан. Ак салдыг ашак сөгөт салын субавашаан, уууу хоо-гог үнү-биле бадырышкан. Барып-барып баа келген Бажы белик Бай-ла-Тайгам. Баарындаа малдар

оытаан Байлакты-ла Бай-ла-Тайгам. Оон урарчт үнү көрүкчү-леринг элч-чүрзөчө синигип кирип, таалаачын кончуг бол-ган.

Адактын соолда ашак ыры-амы куларанчын аяк-биле ыры-лап дооуунаш, көрүкчүлөргө бөртү уштып, булашан. Бажы кыларуу кзөргө, хыг эззиз анык эр бооп кудуа берген. Көрүкчүлөр алыш чаксар ка-маачык, кайгай берген. Өскүс ашак огул танып кааш, олур-ган черинден тура халааш, «Мээң огул ышакжыл, мээң огулду-дур» деп чугаалаатын-мышаан, сенага огулуга кал-дып чеге берген, кускаптан-кан. Көрүкчүлөр алашкыларга байыр чедирип, чаксап турда чүгө димирээр чүе.

«Артк кижж адым танып чанаар, адым катал хулаар» деп чугаа оон үндзенинген чалаас боор. Тызымын дит бажыче улад, тоолум дит адажыч кирди. Тызымынч ба-жымын номчуку боу айтыр-гы чокка тыл амыр боор деп бузурер артым. Бистин Тывада ыдыг ат-сурагыл, Төрзөн чүрүн, төрзөн чоңун алган ырап чорутур артист бар ийиң. Кым деп боодаар силер?..

ДЕЛЕР САЛЧАК

аартап ижер чапчылдыг. Оң улуг назылыг ада Шотландия чурттуг Ян Макмастер дээрин Гиннестин рекордтар дептерине эи улуг назылыг ада болган дээр кирген. Ян 83 харлыг турда оон эи сөөлүгү туру-түртүнгөн. Ийиниң ийиңи кадайы болур Бенла — 40 харлыг турган. Оон башгай-гы кадайындан төртүтүнгөн уруу баа-ла ол кире хар-лыг. Баа-ла Гиннестин деп-теринде кирген рекордтуу эзураар аларга эи улуг на-зылыг ада Рув Элио Кистлер болган. Ол америк хөзөңгөз 57 харлыг турган. Сюзани дээр кызын божаан. Ол та-варылгалар 1956 чылдын ноябрь айда болуугаан.

БОК ТӨГӨР ЧЕРЖЕ ОКАП ТУГАР

АКШ-ка чыл сынында-ла бок чыыр черже 2 миллион автомобиль дугулары, 20 миллион тонна савзакчи-ны болгаш 48 миллиард консерва лаазлары апа-рып төп турар. (Солундардан алган).

Чаралар бюрозу

телевидение

СЕНТЯБРЬ 21

БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

6.30 Марина Кауэро мр-лаар. 6.55 «Ибли-ишчыл-лер шолоа». Барымда-лыг фильми. 7.15 «Мул-фильмдер». 7.45 «Вини ка-да туруз». 8.00 «Ритинг гимнастика». 8.30 ТМА. 8.45 «Оал-онлак чок шимчиз, кий». 9.15 А. Островский. Фильм-иши. 11.25 Эртени көлүгү программа. 11.55 «Хе-нек» айтыры. Телефильм. 12.25 «Билдинир-лаа бал-билдинмес». 12.40 «Музыка киоскини». 13.30 Режиссер М. Захаровтун фильмери. 15.00 ТМА. 15.15 «Узел». «Публицист» студияныг дискусия клубу. 16.00 «Сал-ко». Уран-чечен фильм. 17.40 «Москва Кремль». 18.10 «Майя ары». Хей се-риялыг мультфильмин баш-тайгы көргүзү. 13-ку се-риязы. 18.35 «Иры — 91». 19.30 «Лорна Дун». Уран-чечен фильм. (Великобри-тания). 21.00 Информаци-программа. 21.40 «Аас-ке-жикитиг табырлыг». Өг-бүлө телеинформаци. 22.40 — 23.30 «Ынак өзс болууда, динчаа».

ИЙГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

ТТ дамыгдалары

8.00 Эртени гимнастика. 8.20 «Надышыл». 8.50 «Спорттү — бүтүлгө». 9.05 Режиссер Д. Салырабейтин барымдаалыг фильмери. 9.30 «Дем наттыжылга» ан-досонал. 11.00 «Кадар он-бир» видеонаал. 13.00 «Черниг хейири». Хей се-риялыг артем-тайлыгылыг фильмин баштайгы көргү-зү. 2-ги сериязы. 13.50 Уруларны чогадыкчы коллентитерини музыка фестивалы. 14.50 «И-ти-ринг». Мультфильм. 15.05 «Али-чорукчулар клубу». 16.05 «Москва триа-лону». Делегей маргалаалары. 16.50 «АТВ — бронер». 17.00 Россия чааанда. 17.15 Оал-онлактыг болушун, нарын нан-биле. 18.00 «Ор-ган аалыма». 18.30 «Росси отуп келир». (Санкт-Пе-тербург). 19.10 Мультфильм-нер. 19.35 «Амылрага ур чарлышкы». Майко-сийиниң уруу Москвада. 20.20 «Там-там». Там-там кыткыг удулар, чаштары. 20.50 РСФСР иши Дзек Сөөденин сессиясы. 21.20 Уран-чечен фильм. 23.10 Мелдээр. 23.30 — 00.10 Политиктиг программа.

Кооперативтиг 2 өрөлдиг кватирказын орнаарын са-налдап турар. Оң өртзөн бурүн төлзөн, ийиги шөлу 47 дөрбөлчон метр, кунжыз дегем — 8.2 дөрбөлчон метр. Ол кватирказы «Жигули-09» деп каа автомобильге орнаар. Кватирказын автомашинга орнаар кижиниң телефону 3-19-81.

Хузуула куш-ажыл кы-дыр чондээрор № 805001 кынтанчылдыг (патентини) иткенин барымдаалаш, ону куш чок деп санаарын Кы-зыл районнуң күрүениң укукур инспекциязы дий-надып тур.

Анатолий Тарасович Ку-недовтун адынга Кызылдан № 1 ортукмак профтехуч-лищенин 1979 чылдын май 10-да тымысканы үшүгү кластык тракторист-машин-низинин ВР сериялыг № 075039 тымылганы чит-кенин барымдаалаш, ону куш чок деп санаар.

Кино

СЕНТЯБРЬ 21-де

«НАЙРАЛ»: «День зар-платы» 9.40, 11.30, 13.30, 15.30, 17.30, 19.30 (узаткан) шактарда.

«ПИОНЕР»: «Тайна жите-лей Луны» 9.00, 12.30, «Чудес-ный лес» 10.40, «Восточный коридор или Рокет по...» 14.20, 17.00, 19.40 шактарда.

«НАЙРАЛ»: «День зар-платы» 9.40, 11.30, «Сезар и Розали» (Франция) 13.30 (премьера), «Бассейн» (Фран-ция-Италия) 15.50 (премьера), «Честь семьи Пинчи» (АКШ, 2 сериялыг) 18.30 (премьера).

«ПИОНЕР»: «Тайна жите-лей Луны» 9.00, 12.30, «Чудес-ный лес» 10.40, «Восточ-ный коридор или Рокет по...» 14.20, 17.00, 19.40 шактарда.

«НАЙРАЛ»: «Сезар и Розали» (Франция) 10.00, 12.10, 14.20, 16.30, 18.50 шак-тарда.

«ПИОНЕР»: «Транти-Вати-но» 9.00, 10.10, «Дичек» 12.00, «Восточный коридор или Рокет по...» 14.00, 16.30, 19.00 шактарда.

ХЮИ КАН, ВЬЕТНАМ ШҮЛҮКҮЧҮ БУЙВОЛШАРЫМ

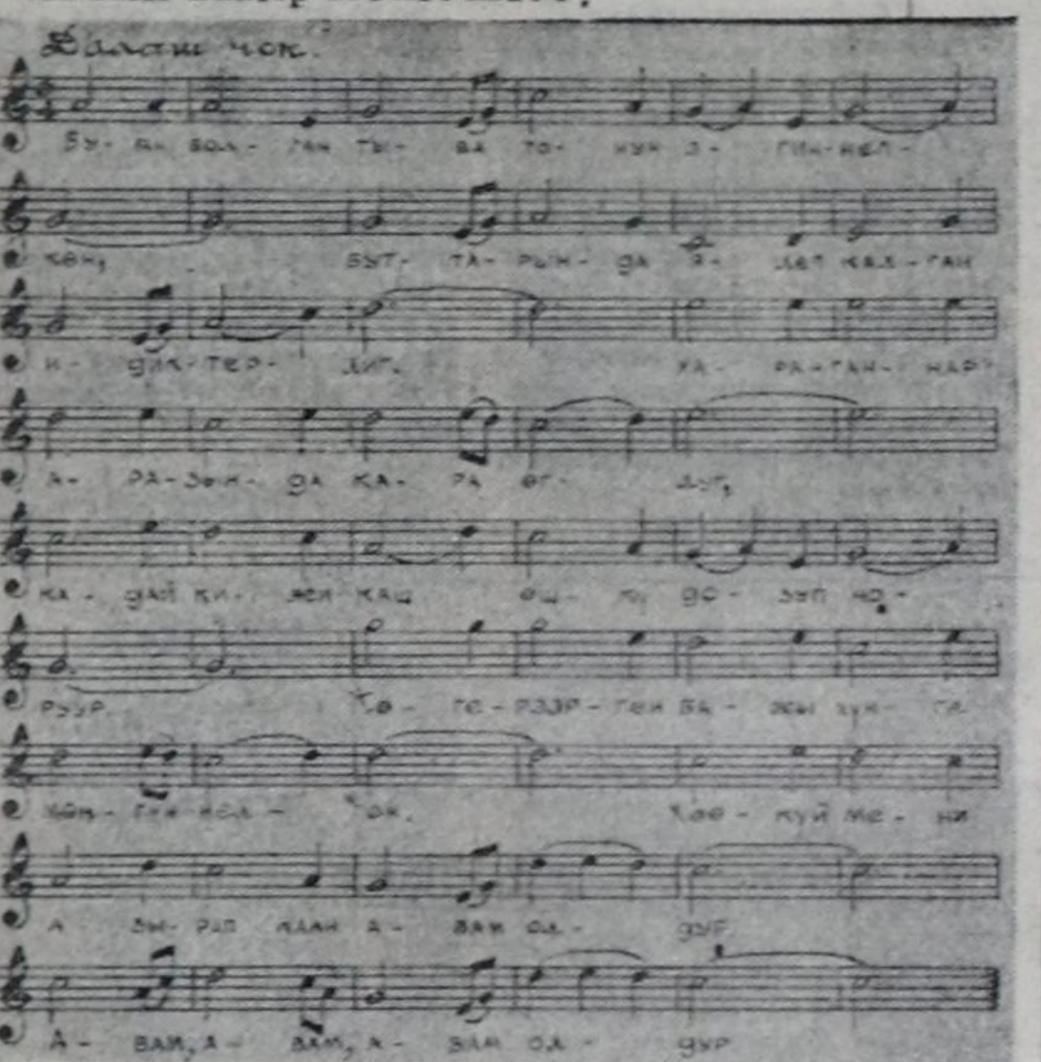
● СОНЕТ ●

Кижж сырткы, дөжөк салгаш, шуглангып аар, Күжүр буйвол хат, оок дивес, чеге хонар. Часта-чарда дидирээр, кзөргөштин, Савад дөжөп, эотпе кылып бээр-ле-дир меп. Адыгууун сырткы, дөжөк ажык билбес, Алаа ыңгар, доңуп-доңуп, дунун чарар. Шоолу-даа азыраак чок хөкүгүмге Шоолу ишти сизген бола, ол-ла чүе. Чырап, тамчык көрбөс малаа ол-лаа хоомай, Чыла-чымчак өдөк харып чыдын ийиң. Талыг удул, дыштангып ал, буйвол-шарым, Даарта өл-шых хөзүң чарып чоруттар бис. Маллаш, тулаа сузун чораш, алыс барып, Макпадчымаа хоочу тыптып, канчаар болдуң? «Сопремента вьетнамская поэзия» деп шүлүктөр чымдызындан Салчак МОЛДУРГА оңулдурган.

АЗЫРАП КААН АВАМ ОЛ-ДҮР

Сөзү Мадон МОНГУШУ.

Аалгасы Виктор МОНГУШУ.

Бул болгон тыва тонун эгинепкен, Буттарында элп калган идиктерлиг, Харганнар аразында кара өлгү, Кайды кижж каш өшкү дозун чорутур. Кожумаа: Көгөргөргөн бажж хүнге мөңгүнелген Хөкүгү мени азырап каан авам ол-дүр. Эртениң-не сүттүг шайын өрү чажар, Эртен чоңу өгүң ойбас-шайалды алар. Башкыч оңу, кызын хараанжы-даа, Ваыкы сылдыс үңгүжөге маңап ораар. Кожумаа: Быгындаан ойбак тонну чамап даараан, Ылгээр унут бопук идик дүпөт ораар. Кызыл сөөкөн даңзабында таакпы тиккен, Кызыр ишке шалып-кежээ — алгы ушугаан. Кожумаа: Кенни уруг дыштаны бээр аразында Хенжж чашты аалып Ырларга өлөй ырыг, Төддериңиң төлүн ажаап, өлөй кылган, Деспес чүрээ оларын дээр дымчыг коңан. (Нотаны Нурзат МЕРГЕН-ООЛ чуртаан).

ТАҢДЫ КЕЖИИ

— Ужа, ужа, огукум — деп, Тавак ишти эйти бээр мен. Уша мыраң уткужуп кээр. Дайнам-даа бол, өргүн чоңа Таңды кекжини үлөп чок мен. Алкы, малчын салат уткуг Ада-өгөм чаңчылы-дыр. Дөңгүр баштыг кыргам келир. Биче-оол САТ. Даалымыны дүжүргөштин. Сүт-Хөл суур.

ШОЛА

Чогуу адын адавайың, Ажы-даа чок шоодуг-дур. Шоталаарга, акизи чүл? Кайгамчыктыг уран-шевер, Оур-хейир сурап сөзлөш, Хавылачыл, маадырлар. Оон чүңү чедип аарлы? Ажы-иш дээр шоталатса, Ады ийи болур бола, Алар болуп артагы чеп. Артыкташ чор — харын эки. Ады ийи болурулун. Биче-оол ДОЮНДУП. Тес-Хем.

КУШ-АЖЫЛ

Техника саймарааштыр, Ажыт чеге деже шашкаш. Дээрде, черде дашыргон, Карак суу дег дамыларын бол, Кайгамчыктыг уран-шевер, Ийи холдап кылдыр ажыл, Кайган алган тургулар сен. Ие-чуртта байж көөй, Кижж биле ажыл ийи. Бети дээр, кайж таваан, Хиня тудуш — төрөлөшкөч. Беренингеш казардыр бис, Деглериңиң сүрүн-хады, Хүрөк, лом, кираа санык, Делриг ботту секерет-ле. Хүрөш, ишке киркир өөрүң, Адыштары суглангызын. Момгит ДОРЖУ. Кызыл хоорай.

Хемчик бажж, Шындазын ыңгар чурттан чорутур ачыч уткуг Өскүс дээр ашак чай-далаа орган. Оон кады турар каш өггөргөргөн адыда чоок-кавында аалдар бааа хөй. Бир хуа Өскүс ирейин өңгө сүмунун солун дажыкчыма Сумбаа чоруп чедип келген: — Силерге огулардан те-леграма бижик келген-дир, ирем — деп чугаалааш, сум-казын үжөп-үжөп, алыш та-ваа ышакш бичиң ак сазын-нын уштуп эжкелеш, ашакка тутуп берген. Өскүс ашак Сумбаанын чугаалап турган чугаазынын ут-казын билип чалап ора: — Тыграма деп калаай бижик чүе-ле ол, огулму? — деп, ылазылап айтырган. Сумбаа ашактын мурунча кончуг кижж боп билиргеп: — Телеграма дээрге бола дүргөн бижик дээр уткалыг чүе-дир ийи, ирем. Алаа ча-гаа ышакш, хой-хей сө-домактар шөйүп бижип тур-бас, чүгөс кыска-кыска оңаа чугула хериктиг сөстөрүн сирип бижжон боор чүе — деп тайлыбырлаан. — Ыңгалар ол дүргө биж-кинде чүңү бижжээр-дир, ном-чул берем, огулму — деп, Өс-күс дзаян. Сумбаа телеграмманы дедир ап алган: — «Алай! Мен өөре-дл-те-ми эки доостум. Чеди айы сөөл-зурдир чеге бээр мен. Огулун Өлзөйдө» — деп, арай деп тургаш, үжүлгөн номчул берген. Өскүс ашак ам кээр, чүе-ния ужуз-тургаш билеп ал, «Ам-на огулун келир дээр-дир» деп амырап, өөрүп чоң-

гаалаан. — Огулар кайла өөренип турар чүе-ле, ирем? — деп Сум-баа сонуурап айтырган. — Ук хоорайны азын адай албас кижж чоржу. мен, Чүү-даа бола, Ленин башкыны ады бажында барып мал-лаа билир мен. Огул ол хоорай-да өөренип турар кижж чүе — дээр. Сумбаа орс, хоорайлар азын билдир хамаачык, үжү-бикке чаа өөренип ап чо-руур эр-ле болгай. — Ленин хоорай-дыр аа, ирем — дес, Өскүс ашак чөп-шээренип орган. — Ыңгал-ла боор оң, огу-лум — дес, Өскүс ашак чөп-шээренип орган. — Мен-даа чоруттайн. Ам-даа хөй ааларга барып со-лун, чааа таразыр кижж бо-лур мен ийи, ирем. Огулун эки уткуу хузаа алыр сөң-дө, — Сумбаа чугаалааш, азын муңаш, чоруту чоруп-кан. Өскүс ашак Ленинград хо-орайда театр сүргүлүмдө өө-ренип турар огуларын телегра-ма алгаш, хөлөк-ла өөргөн. «Удавас огулм дооуун чедип келдир дээр-дир» деп, өөңгө кирген, караанга көзүлгөн кижжигерге-ле хөзөөрө аларган. Огулун келдир дээр хонук-хузаасы-даа келген. Өскүс ашак бир хуа өөлдөн үнүп келген, «Чүден чү-дээ болу бээр чааваас» дээр, ынай-бээр хайгаарал кылып көрүп тургулаан. Ол-ла ыңчал турда, мырылп өөлдөн мөзөк эсөк чеге көк торту тоңуң, кара шылпа бөртүг, ак сал-дыг ашак кижж сирингалар ыргатылап, өгжө углай кы-

лааган. — Огулар кайла өөренип турар чүе-ле, ирем? — деп Сум-баа сонуурап айтырган. — Ук хоорайны азын адай албас кижж чоржу. мен, Чүү-даа бола, Ленин башкыны ады бажында барып мал-лаа билир мен. Огул ол хоорай-да өөренип турар кижж чүе — дээр. Сумбаа орс, хоорайлар азын билдир хамаачык, үжү-бикке чаа өөренип ап чо-руур эр-ле болгай. — Ленин хоорай-дыр аа, ирем — дес, Өскүс ашак чөп-шээренип орган. — Ыңгал-ла боор оң, огу-лум — дес, Өскүс ашак чөп-шээренип орган. — Мен-даа чоруттайн. Ам-даа хөй ааларга барып со-лун, чааа таразыр кижж бо-лур мен ийи, ирем. Огулун эки уткуу хузаа алыр сөң-дө, — Сумбаа чугаалааш, азын муңаш, чоруту чоруп-кан. Өскүс ашак Ленинград хо-орайда театр сүргүлүмдө өө-ренип турар огуларын телегра-ма алгаш, хөлөк-ла өөргөн. «Удавас огулм дооуун чедип келдир дээр-дир» деп, өөңгө кирген, караанга көзүлгөн кижжигерге-ле хөзөөрө аларган. Огулун келдир дээр хонук-хузаасы-даа келген. Өскүс ашак бир хуа өөлдөн үнүп келген, «Чүден чү-дээ болу бээр чааваас» дээр, ынай-бээр хайгаарал кылып көрүп тургулаан. Ол-ла ыңчал турда, мырылп өөлдөн мөзөк эсөк чеге көк торту тоңуң, кара шылпа бөртүг, ак сал-дыг ашак кижж сирингалар ыргатылап, өгжө углай кы-

лааган. — Огулар кайла өөренип турар чүе-ле, ирем? — деп Сум-баа сонуурап айтырган. — Ук хоорайны азын адай албас кижж чоржу. мен, Чүү-даа бола, Ленин башкыны ады бажында барып мал-лаа билир мен. Огул ол хоорай-да өөренип турар кижж чүе — дээр. Сумбаа орс, хоорайлар азын билдир хамаачык, үжү-бикке чаа өөренип ап чо-руур эр-ле болгай. — Ленин хоорай-дыр аа, ирем — дес, Өскүс ашак чөп-шээренип орган. — Ыңгал-ла боор оң, огу-лум — дес, Өскүс ашак чөп-шээренип орган. — Мен-даа чоруттайн. Ам-даа хөй ааларга барып со-лун, чааа таразыр кижж бо-лур мен ийи, ирем. Огулун эки уткуу хузаа алыр сөң-дө, — Сумбаа чугаалааш, азын муңаш, чоруту чоруп-кан. Өскүс ашак Ленинград хо-орайда театр сүргүлүмдө өө-ренип турар огуларын телегра-ма алгаш, хөлөк-ла өөргөн. «Удавас огулм дооуун чедип келдир д